

THE RESEARCH OF THE GLOBAL COMPETITIVENESS CHANGES OF THE BALTIC STATES

Ēvalds Višķers

PhD, Rezekne Academy of Technologies, e-mail: evalds.viskers@ru.lv, Latvija

Jelena Volkova

PhD, Rezekne Academy of Technologies, e-mail: jelena.volkova@ru.lv, Latvija

Abstract. The research is based on the results of the assessment of the „Global Competitiveness Index” introduced by the World Economic Forum. In this article there are explained the principles of index formation. The research of the global competitiveness of Latvia, Lithuania and Estland in 2009-2017 is carried out analyzing the changes in the dynamic of the competitiveness index of these states and the changes of their positions in the total competitiveness ranking. There are also determined the similar and different trends of the development of the index in each country and the factors that have influenced them.

Keywords: Competitiveness, Global Competitiveness Index, Baltic States.

DOI: <http://dx.doi.org/10.23856/2012>

Ievads

Globalizācijas laikmetā, vārds *konkurētspēja* iegūst arvien būtiskāku nozīmi. Interese par to nav sveša nevienā valstī, jo nacionālās ekonomikas darbības rezultāti ir atkarīgi no tās sekmīgas iekļaušanās starptautiskajā tirgū. Tā rezultātā ir attīstījusies industrija, kas mēģina novērtēt un salīdzināt atsevišķu valstu konkurētspēju. Ir izveidoti konkurētspējas indeksi–kompleksi indikatori, kas aprēķināti izmantojot noteiktus kritērijus un to mērījumus atsevišķās ekonomikās. Tie ļauj ierindot pētījumā iekļauto valsti noteiktā vietā, salīdzinot ar pārējām, un novērtēt tās attīstību noteiktā laika periodā. Atkarībā no ziņojumrezultātiem un izmantotajiem rādītājiem vietu sadalījums ir saprotams ne tikai ekonomikas jomas speciālistiem, bet arī ar to mazāk saistītiem interesentiem. Tas ir iemesls, kāpēc šādi reitingi ir guvuši plašu interesi, līdz ar to arī atspoguļojumu masu informācijas līdzekļos.

Lai arī reālo indeksu ietekmi ir grūti novērtēt, populārākie no tiem jebkurā gadījumā rada interesi – tos citē valdības ziņojumos, prezentācijās un masu medijos. Sniegumu analizē valsts iekšienē, pamatojoties uz rezultātiem vērtēpolitiku darbu.

Neskatoties uz rezonansi, lietotājiem nereti ir vājš priekšstats par to, ko indekss reāli nozīmē, kāda ir tā aprēķināšanas metodika un kā ir interpretējami rezultāti.

Tādēļ ziņojumauzdevumi ir:

- Aprakstīt vienu no populārākajiem indeksiem “*Globālās konkurētspējas indekss*” (Global Competitiveness Index) aprēķināšanas metodiku;
- analizēt Latvijas reitinga izmaiņas Baltijas valstu kontekstā periodā no 2009. līdz 2017. gadam;
- izvirzīt secinājumus nacionālās politikas veidošanai.

Ziņojuma izstrādāšanai tiks izmantotas monogrāfiskā, loģiski – konstruktīvā un datu grafiskā metode.

Globālās konkurētspējas indeksa aprēķināšanas metodika

Konkurētspējas koncepcija dažbrīd rada diskomfortu, pat nopēlumu daudzu ekonomistu vidū. Būtiskākais iemesls ir konkurētspējas biežais salīdzinājums ar sacensībām, kurā atsevišķidalībnieki tiek salīdzināti. Šāda salīdzināšana paredz, ka ir ieguvēji un zaudētāji. Konkurētspēja tiek uzlūkota kā sporta sacensības, dalībniekiem sacenšoties ekonomikas disciplīnā. Šāds viedoklis par konkurētspēju ir populārs uzņēmēju vidū. Nespēja konkurēt radazaudējumusvai pat bankrotu. Šo uzskatu virza arī masu mēdiji.

Konkurētspēja nozīmeatšķiras dažādiem cilvēkiem. Ir svarīgi noteikt konkurētspējas dažādos līmeņus:

1. darbinieku līmenī;
2. uzņēmumu līmenī;
3. nozares līmenī;
4. nacionālās tautsaimniecības līmenī.

Katrā analīzes līmenī, ir dažādi pasākumi konkurētspējas uzlabošanai. Tie atšķiras, bet rezultātānosaka pašreizējos un nākotnes ekonomiskos panākumus un labklājības pieaugumu atsevišķām nozarēm vai tautām. Akadēmiskajā literatūrā termins *nacionālā konkurētspēja* tiek izmantots trijos galvenajos veidos: ražīguma mēraukla, relatīvo izmaksu rādītājs un tirgus daļas īpašās „stratēģiskās” nozarēs.

Eiropas konkurētspējas ziņojums 2011 konkurētspēju definē šādi:”Konkurētspējīga ir tāda tautsaimniecība, kura ilgtspējīgi paaugstina dzīves līmeni un nodrošina iespēju strādāt tiem cilvēkiem, kuri to vēlas. Konkurētspējas saknes ir institucionālās un mikroekonomiskās politikas kārtība, kas nodrošina apstākļus, kādos var rasties un attīstīties uzņēmumi un tiek atalgots individuālais radošums un sasniegumi. Citi faktori, kas atbalsta konkurētspēju, ir makroekonomiskā politika, kas veicina drošu un stabilu ekonomisko vidi un pāreju uz zema oglekļa un resursu efektīvu tautsaimniecību. Visbeidzot, konkurētspēja nozīmē ražīguma paaugstināšanos, jo tas ir vienīgais veids, kā panākt ilgstošu ienākumu (uz vienu iedzīvotāju) kāpumu, kas savukārt paaugstina dzīves līmeni (*European Competitiveness Report 2011*).

Jēdziens “konkurētspēja” ekonomikā tiek izmantots plašā nozīmē. Sākotnēji to lietot, lai raksturotu valsts konkurētspēju makroekonomiskā līmenī. Šajā gadījumā aktuāli ir tādi rādītāji kā reālais valūtas kurss un valsts ārējās tirdzniecības situācija. Pašlaik konkurētspēju pamato ar strukturālajiem faktoriem, kas nosaka atsevišķastautsaimniecībasattīstību vidējā un ilgā laika posmā. M. Porters WEF definē, ka „pasaules ekonomika nav „nulle spēle” – vienas valsts panākumi nav jānodrošina uz citas valsts rēķina. Citiem vārdiem sakot, konkurētspēja nenozīmē valsts daļu produktu un pakalpojumu tirgū (*Ovalli, 2014*). Tāpat ir jāsaprot, ka konkurētspējas zudumunevajag izmantot kā argumentu, lai pamatotu iejaukšanos tautsaimniecībā, kritizējot (īstermiņa) tirgus apstākļus. Kā piemērus var minēt rūpniecisko politiku, „konkurējošās devalvācijas” un dažādās subsīdijas. Tomēr, lai izprastu iekšzemes ražīgumu un tā noteicošos faktoros, informatīva ir kritēriju salīdzināšana ar citām valstīm – tā daudzkārt ir šajā ziņojumā izmantotā metodoloģiskā pieeja. Rezultātā svarīgākais uzdevums tautsaimniecības attīstībai ir veidot apstākļus ilgtspējīgai izaugsmei.

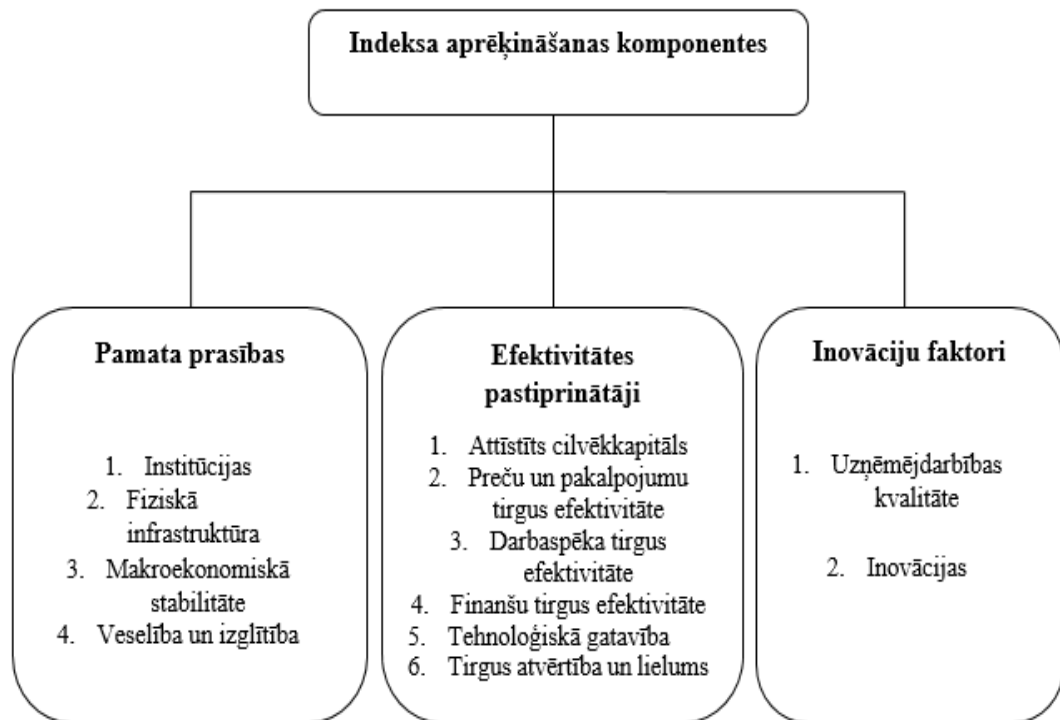
Mūsdienās valda uzskats, ka labklājību determinē ekonomikas produktivitāte, ko nosaka saražoto produktu vērtība uz vienu patērēto resursu vienību. Produktivitāte ļauj ekonomikainodrošināt augstualgojuma līmeni, saistībā ar to arī augstu dzīves līmeni. Stabila makroekonomiskā situācija rada iespējas labklājības izaugsmei, bet patēriņa labumiīstenībā tiek radītimikroekonomikasjeb uzņēmumu līmenī,ja uzņēmumi spēj radīt produktus,

izmantojot efektīvas metodes. Pamatojoties uz šo konceptu, Pasaules ekonomikas foruma (WEF) eksperti izstrādā “Globālās konkurētspējas indeksu” (GCI).

2004. gadā ieviestais (GCI) apvieno mikro- un makrovīdi raksturojošos rādītājus, jo paši autori (Xavier Sala-I-Martin (Columbia University) un Elsa Artadi (Harvard University)) atzīst, ka abas vides ir neatraujami saistītas, līdz ar to (GCI) ietver abas vides raksturojošus indikatorus.(GCI) veido 12 pīlāri jeb faktori, kas rezultātā arī nosaka valsts globālo konkurētspēju (1. attēls). Šie faktori nosacīti iedalāmi trīs grupās. Ekonomiskā politika var tieši ietekmēt daudzus šos faktorus, bet rezultāti ražīguma vai labklājības ziņā ir tirgus procesu beigu rezultāts, kurā iesaistīti daudzu uzņēmumu un indivīdu lēmumi un darbības.

Makroekonomiskie konkurētspējas faktori ietver divas atšķirīgas sastāvdaļas. Pirmkārt tie raksturo institucionālo kvalitāti, otrkārt, tie aptver makroekonomiskās politikas kvalitāti. Institucionālā kvalitāte nodrošina kritisku kontekstu indivīdu spējai iesaistīties tautsaimniecībā un gūt radīto vērtību. Institucionālā kvalitāte nosaka arī kontekstu, kur atrodas valsts likumdošana, kas ietekmē visas konkurētspējas dimensijas.

Mikroekonomiskās politikas īstenošanasrezultātiem ir būtiska ietekme uz uzņēmējdarbības īstermiņā. Atsevišķos gadījumosmikroekonomikas faktori (ražošanas faktoru tirgi, darbaspēka prasmes un izglītības sistēma, demogrāfiskās izmaiņas, pieprasījums produktu tirgū) pārsniedz makroekonomikas pamatfaktoru ietekmi. Makroekonomiskās politikas īstenošanasrezultātiun pārskatāmība nākotnes periodiem,ietekmē uzņēmumu vēlmi veikt ilgtermiņa investīcijas, līdz ar tonoteikt tautsaimniecības attīstību un tās konkurētspējuilgākā termiņā.

1.attēls.Globālās konkurētspējas indeksu veidojošie faktori (Bondareva, Tomčik,2015)

Pamata prasības

1. Institūcijas

Sabiedriskās institūcijas veido vidi, kur uzņēmumi un valsts mijiedarbojas, rezultātā tās nozīmīgi ietekmē tautsaimniecības konkurētspēju un ekonomisko izaugsmi kopumā. Institucionālā vides nosaka, kādā veidā sabiedrībā sadalās ienākumi un arī izdevumi, kas rodas, īstenojot attīstības programmas. Šī vide būtiski nosaka investīciju piesaisti un uzņēmējdarbības aktivitāti. Ražošanas faktoru īpašnieki neieguldīs līdzekļus modernizācijā, bet ārvalstu investori neinteresēsies par līdzekļu izvietojumu, ja tiem netiks nodrošināta īpašuma neaizskaramība. Būtiska ir atbilstoša valdības attieksme pret tirgu un savas darbības organizēšanu: pārmerīga administratīvā iejaukšanās, nesamērīgi liels un birokrātisks kontroles mehānisms, korupcija, veidojot valsts iepirkumus, nepietiekama uzraudzība vai likumdošanas sistēmas nepastāvība un politiskā atkarība radā papildus izmaksas uzņēmējiem. (Ovalli, 2014)

2. Fiziskā infrastruktūra

Labi attīstītai infrastruktūrai ir būtiska loma tautsaimniecības funkcionēšanā. Tā ir nozīmīgs faktors, kas determinē uzņēmumu atrašanās vietu, to kādas tautsaimniecības nozares vai veidīgās labākas iespējas nākotnes attīstībai. Attīstīta transporta infrastruktūra ļauj optimizēt loģistikas procesus, kā arī sekmē nacionālās ekonomikas saikni ar citu valstu tirgiem. Infrastruktūras sekmē darbaspēka migrāciju atbilstošāku darbavietu meklējumos. Tautsaimniecība ir atkarīga no pietiekošām un izmaksu ziņā atbilstošām enerģijas piegādēm, kas nosaka stabili un konkurētspējīgu uzņēmumu darbību. Mūsdienās sekmīga uzņēmējdarbība nav iedomājama bez attīstītas telekomunikāciju nozāres, kura nodrošina nepārtrauktas informācijas plūsmas. (Ovalli, 2014)

3. Makroekonomiskā stabilitāte

Lai arī makroekonomiskā stabilitāte nepalielina produktivitāti, makroekonomiskais nestabilitāte būtiski bojā uzņēmējdarbības vidi. Tirgus dalībniekiem ir sarežģītāki cenu nestabilitātes apstākļi. Valsts nevar pietiekami nodrošināt sabiedriskos labumus, ja tai ir ierobežoti budžeta apstākļi un ierobežotas aizņemšanās iespējas. Iepriekšminētais nosaka, ka tautsaimniecība nevar attīstīties, ja makroekonomiskā vide nav stabila un labvēlīga. (The Global Competitiveness Report).

4. Veselība un izglītība

Veselam un kvalificētam darbaspēkam ir būtiska loma valsts konkurētspējā un produktivitātē. Darbinieki ar vāju veselību rada papildus izmaksas uzņēmējiem un valsts budžetam. Ieguldījumi veselības aprūpes sistēmā ir svarīgā ekonomisku, gan morālu apsvērumu dēļ. Ir pierādījies, ka sabiedrībās ar augstāku izglītības līmeni, labāks ir arī kopējais sabiedrības veselības stāvoklis. (The Global Competitiveness Report).

Efektivitātes pastiprinātāji

1. Attīstīts cilvēkkapitāls

Modernai un atbilstošai izglītībai un profesionālai sagatavošanai ir būtiskākā nozīme tautsaimniecības attīstībai. Produkcijas ar augstu pievienoto vērtību ražošanai izšķirīgs ir intelektuālais ieguldījums. Globalizācijas procesi nacionālajām ekonomikām liek veidot tādu darbinieku rezerves, kas var ātri piemēroties mainīgajos tirgus apstākļos. (The Global Competitiveness Report).

2. Preču un pakalpojumu tirgus efektivitāte

Efektīvs preču un pakalpojumu tirgus ļauj valstīm ražot nepieciešamo preču un pakalpojumu sortimentu, ņemot vērā piedāvājuma un pieprasījuma apstākļus. Turklāt tāds

tirgus nodrošina, ka preces tiks pārdotas un pirktas visefektīvākā vidē. Veselīga tirgus konkurence iekšējā un ārējā tirgū ir svarīga, lai paaugstinātu tirgus efektivitāti un biznesa produktivitāti. Savukārt tas nodrošina izdzīvošanu visefektīvākajām firmām, kas ražo tirgum nepieciešamas preces. Lai izveidotu preču apmaiņai vislabvēlīgāko vidi, biznesa attīstībai ir jābūt pēc iespējas mazāk šķēršļu, kas rodas kā valsts iejaukšanās sekas, kā arī mazāk ierobežojošu un diskriminējošu noteikumu ārvalstu īpašniekiem vai tiešām ārvalstu investīcijām. (*Zadornožnaja, 2010*).

3. Darbaspēka tirgus efektivitāte

Darba tirgus efektivitāte un elastība ir nepieciešama, lai darbinieki varētu ātri pārvietoties no viena tautsaimniecības sektora uz citu, kas garantē efektīvāku to pielietojumu tautsaimniecībā. Darbiniekiem rodas iniciatīva un pieaug darbības motivācija. (*The Global Competitiveness Report*).

4. Finanšu tirgus efektivitāte

Efektīvs finanšu tirgus sniedz iespēju izvietot resursus, ko ir iekonomējuši valsts pilsoņi vai investējušas citas valstis, tur un tām vajadzībām, kur šie resursi ir visproduktīvākie. Attīstīts finanšu tirgus novirza resursus nevis tiem, kam ir politiskie sakari, bet gan visefektīvākajiem uzņēmējiem vai investīciju projektiem ar visaugstāko gaidāmo peļņu, kas paredz rūpīgu risku izvērtēšanu. Vēl vairāk, pareizi funkcionējošs finanšu tirgus sniedz biznesmeņiem un uzņēmējiem preces un pakalpojumus atbilstīgi viņu finanšu vajadzībām no šādiem avotiem: kredīti, aizņēmumi uz fondu biržu un riska kapitāla rēķina. (*Zadornožnaja, 2010*)

5. Tehnoloģiskā gatavība

Šajā faktoru grupā tiek novērtēts ātrums, ar kādu tautsaimniecībaieviēs un pielietomodernās tehnoloģijas, lai paaugstinātu savu uzņēmumu produktivitāti. Mūsdienās piekļuve jaunajām tehnoloģijām ir kļuvusi par nozīmīgākouzņēmumu konkurences priekšrocību. (*The Global Competitiveness Report*).

6. Tirgus atvērtība un lielums

Šo rādītāju 75% veido iekšējā tirgus lieluma novērtējums un 25% ārējā tirgus lielums. Iekšējā tirgus lielums tiek aprēķināts, izmantojot naturālo logaritmu no iekšzemes kopprodukta summas Iegūtie dati tiek vienādoti no 1 līdz 7. (*The Global Competitiveness Report*). Šajā sastāvdaļā Baltijas valstis, kas ir nelielas gan teritorijas, gan iedzīvotāju skaita ziņā, nevar sasniegt izcilus rezultātus. Visas trīs valstis negatīvi ietekmē tirdzniecības sankciju ieviešana attiecībā arKrieviju. Tirgus diversificēšana ir vienīgais iespējama risinājums.

Inovāciju faktori

1. Uzņēmējdarbības kvalitāte

Biznesa attīstības līmenis attiecas uz valsts vispārējo biznesa tīklu kvalitāti, kā arī atsevišķu uzņēmumu operāciju un stratēģiju sarežģītību. Kad kompānijas un piegādātāji ir apvienoti grupās (klasteros) un ģeogrāfiski atrodas tuvu cits citam, efektivitāte aug, rodas vairāk iespēju inovācijām, samazinās barjeru skaits, kas traucē veidoties jauniem uzņēmumiem. (*Zadornožnaja, 2010*)

2. Inovācijas

Pasaules Ekonomikas foruma eksperti uzsver, ka "Ilgtermiņa perspektīvā efektivitātes palielināšanos un dzīves līmeņa paaugstināšanos var sasniegt tikai uz tehnoloģisko inovāciju rēķina". Šim nolūkam ir nepieciešama inovācijām labvēlīga vide, ko atbalsta valsts un privātais sektors. Tas nozīmē, ka ir nepieciešamas pietiekami lielas investīcijas zinātniskajiem pētījumiem, īpaši biznesa vidē. (*The Global Competitiveness Report*).

Kopumā indeksu veido 113 mainīgie, kuri detalizēti raksturo pētījumā iekļautās valstis, bet jāņem vērā, ka tās atrodas dažādos ekonomiskās attīstības līmeņos. Atkarībā no valsts attīstības līmeņa, (GCI) aprēķināšanā mainās katras faktoru grupas nozīmība (Bondareva, Tomčik, 2015).

Dati indeksa aprēķināšanai tiek iegūti gan no publiski pieejamiem statistikas avotiem (1/3), gan uzņēmēju aptauju datiem (2/3).

Par datiem atzīmējamas vairākas lietas:

- *Aptauju datu lietojums gadījumos, kad pieejami statistikas dati.* Ja pieejami statistikas dati, ir jābūt ļoti stingriem argumentiem, lai to vietā lietotu aptauju datus.

- *Uzņēmumu vadītāju informētība.* Lai dotu pilnvērtīgas atbildes, pēc kurām valsts tiks salīdzināta ar citām, respondentiem jābūt ļoti informētiem par vietējo situāciju.

- *Vai jautājumi un apgalvojumi ir pietiekami skaidri noformulēti un vai dažādās valstīs tie tiek saprasti vienādi?*

- *Atbildes ietekmēs arī tāds fakts kā tautas mentalitāte un kultūra.*

Ņemot vērā šos minētos punktus, jābūt uzmanīgiem, interpretējot aptaujasrezultātus. Faktiski konkurētspējas indeksu nosaka tas, ko valsts uzņēmēji domā parkonkurētspēju, nevis kāda tā ir saskaņā ar statistiku. (Vanags, Leduskrasta, 2005)

Baltijas valstu globālās konkurētspējas izmaiņas laika periodā no 2009. līdz 2017. gadam

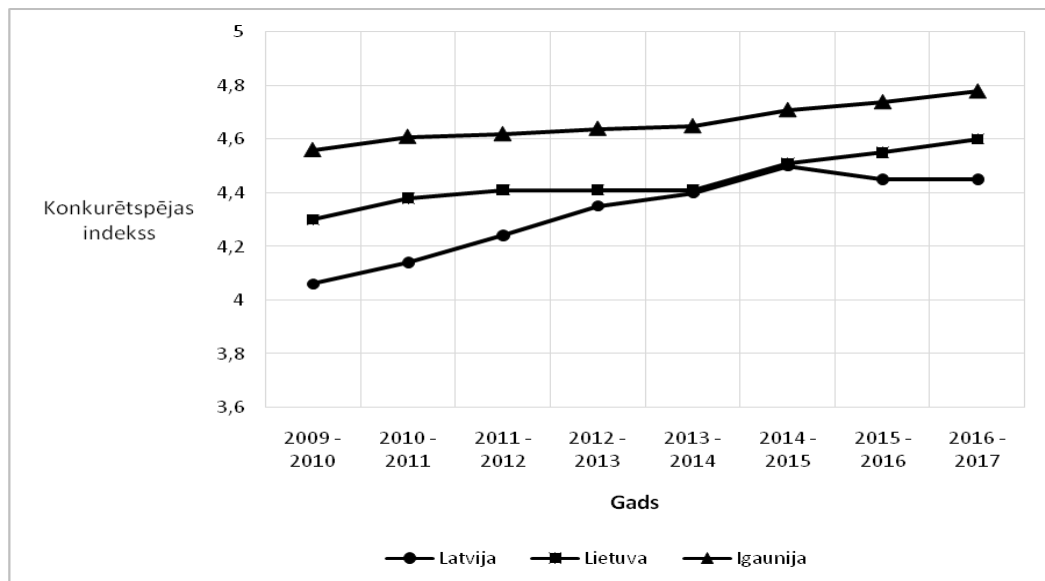
Konkurētspējas paaugstināšana ir svarīgs tautsaimniecības uzdevums vispārējās globalizācijas laikmetā. Konkurētspējas analīze ļauj novērtēt dažādu valsts konkurētspējas priekšnosacījumus salīdzinājumā ar citām valstīm un labāk noteikt nepieciešamo reformu virzienus un arī izvirzīt prioritātes. Analizēt valstu konkurētspējas izmaiņas, izmantojot Pasaules ekonomikas foruma ziņojuma rezultātus, var vairākos aspektos. Turpinājumā, raksturojot Latvijas, Lietuvas un Igaunijas konkurētspējas izmaiņas, tiks aplūkota valstu konkurētspējas indeksa izmaiņu dinamika (2. attēls) un to izmaiņu dinamika kopējā valstu konkurētspējas reitingā (3. attēls).

Globālās konkurētspējas ziņojums 2009.–2010. gadam, ar ko plašāka sabiedrība tika iepazīstināta 2009. gada septembra sākumā, ir tapis pasaules sabiedrībai ļoti sarežģītā brīdī – globālās ekonomiskās krīzes laikā, ko pasaulē ievērojamākie eksperti ir novērtējuši kā visdziļāko krīzi kopš lielās depresijas laikiem (Zadorožnaja, 2010).

“Spēcīga pasaules ekonomiku savstarpējā atkarība šo krīzi padara par patiesi globālu ekonomisku krīzi visās nozīmēs. Valstu līderi šobrīd cenšas tikt galā ar jaunajiem ekonomiskajiem izaicinājumiem, sagatavojot savas ekonomikas, lai tās spētu funkcionēt nākotnes ekonomiskajā ainavā, kam būs raksturīga pieaugoša nenoteiktība. Sarežģītajā globālajā ekonomiskajā vidē svarīgāk nekā jebkad agrāk būs ielikt drošus pamatus, kas balstīs ekonomisko izaugsmi un attīstību,” atzīmē Pasaules Ekonomikas foruma dibinātājs un izpilddirektors Klauss Švābs (Zadorožnaja, 2010).

Baltijas valstis laika periodā no 2009. līdz 2017. gadam ir panākušas konkurētspējas indeksa pieaugumu, tomēr izmaiņu dinamika ir atšķirīga. Ja Igauniju var raksturot kā neapstrīdamu (GCI) līderi Baltijas valstu starpā, kurai šajā laikā indekss ir pakāpeniski pieaudzis, tad Lietuvā var vērot stagnācijas periodu (2011. – 2014.), bet Latvijas indekss ir gan samazinājies (2014. – 2016.), gan stagnējis (2015. – 2017.). Ja 2014. – 2015. gadā Lietuvas (4,51) un Latvijas (4,50) attīstības indeksi ir līdzīgi, tad tos veidojošo faktoru grupu vērtējums uzrāda nozīmīgu diferenciaciju. Ja Latvijai nedaudz augstāks vērtējums ir faktoru grupās

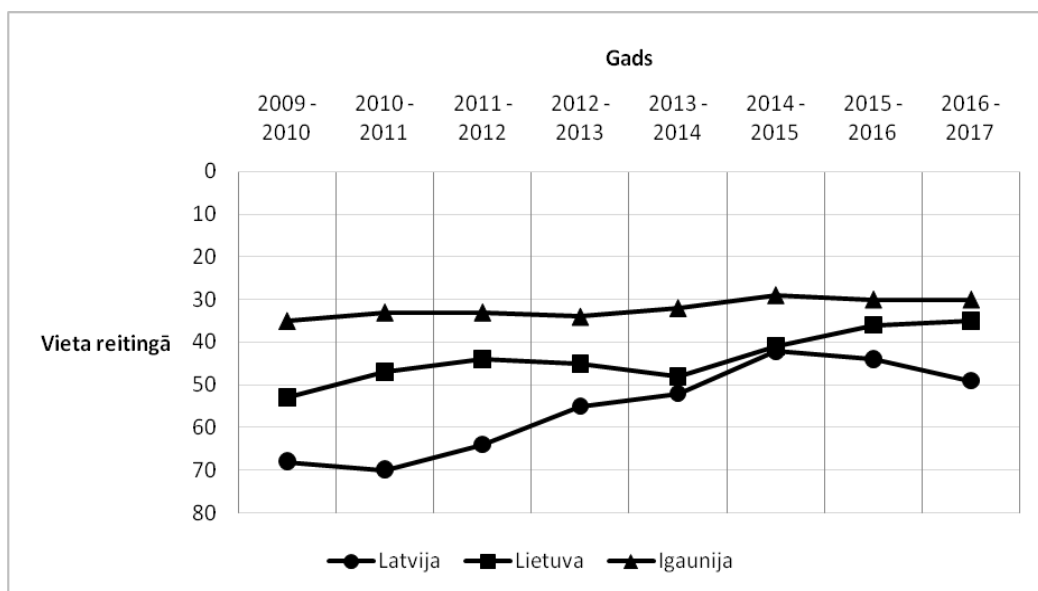
“pamata prasības” un “efektivitātes pastiprinātāji” (5,14 un 4,60 pret 5,08 un 4,54), tad Lietuva ievērojami apsteidz Latviju “Inovācijas faktoru” grupā (3,97 pret 3,68).

2.attēls. Baltijas valstu konkurētspējas indekss 2009. – 2017.gadā
(The Global Competitiveness Report)

Analizējot valstu atrašanās vietu kopējā konkurētspējas reitingā (3. attēls), vērojama mazliet atšķirīga izmaiņu dinamika. Konkurētspējas indeksa pieaugums nenozīmē valsts konkurētspējas uzlabošanu kopējā reitingā. Piemēram, (GCI) pastāvīgs pieaugums Igaunijai atsevišķos periodos nozīmējis vai nu nemainīgu vietas saglabāšanu, vai pat atkāpšanos kopējā valstu reitingā (2010. – 2013., 2014 – 2017.). Lietuvas (GCI) stagnācijas periods (2011. – 2014.), tai nozīmējis dažu vietu zaudējumu kopējā valstu konkurētspējas reitingā. Latvijas pozīciju dinamika reitingā atšķiras no kaimiņvalstīm. Neskatoties uz (GCI) pieaugumu tā vienīgā (2009. – 2011.) piedzīvo kritumu valstu konkurētspējas reitingā, ko galvenokārt nosaka negatīvās makroekonomiskās izmaiņas valstī.

Laikā no 2012. līdz 2015. gadam Latvija salīdzinoši strauji uzlabo pozīcijas kopējā konkurētspējas reitingā, bet šī tendence pēdējos gados ir mainījusies uz pretējo. Indeksa uzlabojumi nedrīkst mazināt uzmanību uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un ekonomiskās stabilitātes nodrošināšanā, jo rādītāji, kuri nav uzlabojušies vai pēdējos periodos pat pasliktinājušies, norāda uz ļoti nopietniem problēmjautājumiem, kuru risināšana ir vitāli svarīga valsts ekonomikas ilgtspējai.

3.attēls. Baltijas valstu vieta kopējā konkurētspējas reitingā 2009. – 2017.gadā
(*The Global Competitiveness Report*)

Secinājumi un priekšlikumi

Pasaules ekonomikas foruma, 2004. gadā ieviestais (GCI), ir viens no plašāk zināmajiem pasaules valstu konkurētspējas novērtējuma modeļiem. Tam pastāv trūkumi, kas saistīti ar datu iegūšanas metodoloģiju, būtiskākais no kuriem ir saistāms ar subjektīvas informācijas dominējošu īpatsvaru, jo 2/3 (GCI)aprēķināšanā izmantotās informācijas ir uzņēmēju aptaujas dati. Tomēr (GCI) sniedz informāciju par ekonomiskās vides izmaiņām, bet šī informācija ir atrodamā nevis kopējā indeksa pārmaiņās, bet gan atsevišķās to veidojošās kategorijās.

Neskatoties uz metodoloģiskajiem trūkumiem, (GCI) apliecina Igaunijas kā ekonomiskā līdera statusu Baltijas valstu vidū. Pēdējo gadu nepatīkamākā tendence ir Latvijas tautsaimniecības konkurētspējas kritums Baltijas valstu vidū, kas var atstāt negatīvu ietekmi arī turpmākajos periodos.

Latvijas pozīciju konkurētspējas reitingā pierāda, ka tautsaimniecības konkurētspējas palielināšana ir nosakāma par valdības prioritāti un to būtu jāievēro valsts pārvaldei kopumā. Latvijai nav institūciju, kas risina konkurētspējas problēmas, ar kuru palīdzību valdība var novērtēt savas ekonomikas priekšrocības un trūkumus. Veidojot ekonomisko politiku jāpievērš uzmanību atsevišķu (GCI) indikatoru izmaiņu dinamikai, līdz ar to šis darbs nav tikai kāda viena administratīvā resora uzdevums.

References

Bondareva, I., Tomčík, R. (2015). Comparison of economic development of the Slovak republic and the Czech republic based global competitiveness index. Scientific Papers of the University of Pardubice, 6-16.

- European Competitiveness Report 2011: Commission staff working document. [Electronic resource]. Retrieved from ec.europa.eu/DocsRoom/documents/573/attachments/1/translations/en/renditions/pdf. [atsauce 2017.04.01].*
- Ovalli, S. (2014). An assessment on turkey's position in terms of the global competitiveness. International Journal of Economic & Administrative Studies, 20.*
- Sala-i-Martin, X. (n.d). Interviews with the Global Competitiveness Report 2009–2010 co-authors. World Economic Forum. [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.weforum.org/en> [atsauce 2017.04.01],.*
- Vanags, A., Leduskrasta, Z. (2005). Latvijas konkurētspēja un tās izvērtējums starptautiskos reitingos, 37*
- World economic forum. (2009). The Global Competitiveness Report 2009-2010. [Electronic resource]. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_globalcompetitivenessreport_2009-10.pdf>. [atsauce 2017.04.01],*
- World economic forum. (2010). The Global Competitiveness Report 2010-2011. [Electronic resource]. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_globalcompetitivenessreport_2010-11.pdf>. [atsauce 2017.04.01],*
- World economic forum. (2011). The Global Competitiveness Report 2011-2012. [Electronic resource]. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_globalcompetitivenessreport_2011-12.pdf>. [atsauce 2017.04.01],*
- World economic forum. (2012). The Global Competitiveness Report 2012-2013.2012. [Electronic resource]. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_globalcompetitivenessreport_2012-13.pdf>. [atsauce 2017.04.01],*
- World economic forum. (2013). The Global Competitiveness Report 2013-2014. [Electronic resource]. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_globalcompetitivenessreport_2013-14.pdf>. [atsauce 2017.04.01],*
- World economic forum. (2014). The Global Competitiveness Report 2014-2015. [Electronic resource]. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_globalcompetitivenessreport_2014-15.pdf>. [atsauce 2017.04.01],*
- World economic forum. (2016). The Global Competitiveness Report 2015-2016.2016. [Electronic resource]. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_globalcompetitivenessreport_2015-16.pdf>. [atsauce 2017.04.01],*
- World economic forum. (2016). The Global Competitiveness Report 2016-2017. [Electronic resource]. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_globalcompetitivenessreport_2016-17.pdf>. [atsauce 2017.04.01],*
- Zadorožnaja, O., (2010). Estimation of the Competitiveness of the Baltic States in the Context of the Global Competitiveness Index. Scientific papers University of Latvia, Vol. 754, 88 - 105.*